

NGİLİZ DİLİNİN KAYNAKLARI VE DÜNYA DİLLERİ ARASINDAKİ YER

Doç. Dr. Ersan SÖZER

İngiliz dili, diller topluluğunun «Hint-Avrupa» grubuna girer. Bu grup, imdiki Avrupa dillerinden bir çoğunun (bu arada İran ve Hindistan'ın birçok bölgeleriyle birlikte) kuramsal dilbilgisi türlerini içine almaktadır.

İngilizce, ilkel biçimde, sa'dan binlerce yıl önce Hindukuş dağlarına yakın bölgelerden başlayarak doğu ve batıya doğru göçeden boylar aracılığı ile yayılmaya başladı. Bu yayılma sırasında özgün biçimini de yavaş yavaş yitirerek bulunulan yerin özelliklerini kazandı. Bu gelişme ve değişimlikler çeşitli durum ve koşullarla karışılarak oldu: Bölgenin coğrafya durumu, iklim, ırk ve özellikle öteki dillerle olan ilişkilerin neden olduğu dilbilgisel etkiler...

Böylece dil ve kökleri, çağlardan beri gelişmekte olan kendi öz bölgesindeki yapısından sıyrılıp birçok değişik yollarla atalarının izlerini taşıyarak ayrılık ve benzerlikleriyle Avrupa'ya getirilmiştir.

Dilin de i imi, Hindistan'a göçeden Aryan'lar (1) arasında yava yava hız kazandı. Yalnız, özgün yerine daha yakın bulunan bölgelerde (örneğin ranlıların atalarında) bu de i im, ayırt edilemeyecek ölçüdeydi. İngiliz dilinin dünya yüzeyinde yayıldığı yerler dü ünecek olursak, bu dilin neden Hint-Avrupa grubuna girdi ini kolayca anlarız. Diller topluluğunun Hint-Avrupa grubu do u ve batı olmak üzere iki ana bölüme ayrılır. Bunların da ayrıca kolları vardır:

I- Do u Dilleri:

1. Baltık-Slav (Bütün Slav dillerini içine alır.)
2. Hint- ran (Hindistan ve eski ran dillerinden türemiş olan Sanskritçeyi içine alır.)
3. Ermenice
4. Arnavutça

II- Batı Dilleri:

1. Yunanca (Eski ve çağdaş Yunan diyeleklerini içine alır)
2. İtalyanca (Latince ve bütün ilgili diller)
3. Keltçe (İskoçya Keltleri ve Galler dili)
4. Cermen dilleri (Skandinavya kolunda, İsveç, Norveç, Danimarka dilleri ile Alman, Hollanda, Flandre (2) dilleri ve İngiliz dili)

Uygar dünyanın öteki dillerine gelince, onları da dilbilimciler, Sami (Semitic) ve Turanlı (Turanian) diye iki bölüme ayırmışlardır:

A- Sami Dilleri:

1. İbranice
2. Fenike dili
3. Süryanice (Eski Suriye dili)
4. Arapça

(1) Aryan: Hint-Avrupalı

(2) Flandre: Flamish-Belçika'nın kuzeyinde Felemenk diline benzer bir dil.

5. Malta dili

6. Etopya dili

Bu dillerde, bir sözcü ün kökünde genellikle üç sessiz bulunmaktadır. Soslilerin de i mesiyle anlam de i ikli i olu ur.

B- Turanlı Dilleri:

ki kesime ayrılır: skit (Seythian) ve Dravidian.

a- skit (Seythian) dilleri:

1. Türkçe
2. Macarca
3. Laponca
4. Mo olca

b- Dravidian dilleri:

1. Tamil
2. Telugu
3. Kanada
4. Kuzey-Do u Asya dilleri
5. Malaya-Polenezya ya da Okyanusya dilleri (Malaya, Cava, Sumatra diyelekleri v.b.; kimi Güney Afrika diyelekleri, ayrıca Çince, Burma dili, Tibetçe; Güney Amerika diyelekleri; Fransa ve spanya'nın kimi bölgelerinde konu ulan «Baskça» denilen diyelek.)

ngilizcenin Hint-Avrupa diller toplulu unda Cermence kolu- na girdi ini görüyoruz.

Bu dil, Britanya'ya, kuzey-batı Almanya'nın güney bölgelerinden gelen Teuton'ların (3) ülkeyi *ele* geçiri leriyle getirilmi oldu. Teuton'lar sa'dan sonra 449 yılında gelmeye ba ladılar. Onların bu geli leri yakla ık yüzyıl sürdü ve Britanya'da ya amakta olan Kelt'leri de adanın da lık bölgelerine sürdüler.

(3) Teuton: Eski Cermen boylarından biri.

Eski İngiliz tarihçisi (chronicler) Bede (4), bu gelenlerin Jute'lar, Sakson'lar ve Angle'ler olmak üzere üç ayrı topluluk olarak bulduklarını söyler.

1086 yılında Norman'ların ülkeyi ele geçirmelerinden uzun süre önce Teuton'lar, yerli halkla kaynaarak ulusal bir toplum oluşturmuşlardı. Bunların ya adı ya da yere «İngilizce-land»; dillerine de «Englisc», ya da «English» denildi. Böylece Britanya'ya bu dili Teuton'lar getirmiş oluyor. Hristiyan tarihine göre, altıncı yüzyılın ortalarına doğru İngilizce, Güney Britanya'nın egemen dili oldu. O zamandan bu yana da bu dil olarak gelişmesiyle birçok deyimlere yer verdi. Bu arada öteki dillerden geçen sözcükler ve anlatım biçimleri kazandı.

Dil, eski biçimiyle çekim ve ses deyimli bakımından zengindi. Ancak bu çekim ve ses deyimliklerinin çoğu, zamanla düzleşti. İlgeçler (edatlar) ve yardımcı eylemler önem kazandı. Böylece çağdaş İngilizce'nin temeli, Britanya'da ilk kez Jute'lar, Sakson'lar ve Angle'lerce atılmıştır.

Eski İngilizce ile bugün kullanılan İngilizce arasında yakın bir benzerlik bulunmadığı bir gerçektir. Norman'ların Britanya'ya gelişlerinden önceki İngilizce, zamanla, birbiri ardından gelen basamaklarla büyük deyimlikler ve gelişmeler gösterdi. Bu gelişmeler, İngilizce yazınında kolaylıkla izlenebilir. Norman'ların ülkeyi ele geçirmelerinden önceki İngilizce, «Anglo-Sakson İngilizcesi» ya da «Eski İngilizce» adını almaktadır.

Fransız dilini kullanan Norman'ların Britanya'ya gelişlerinden sonra konuşma diline akın akın Fransızca sözcükler girmeye başladı. Bu arada Angle'ler ve Sakson'lar, yerli halkla (Kelt'lerle) kaynaarak onlardan aldıkları sözcükleri de kullanıyorlardı. Bir ara Norman'ların etkisi öyle güçlendi ki Fransızca, İngiltere'deki yazın dilini zorlamaya ve İngilizceyi kimi küçük kentlerdeki halkın konuştuğu bozuk bir dil durumuna getirmeye başladı; ancak İngiltere'deki Sakson'lar, daha sonra gelen Norman'lardan sayıca daha kalabalık olduklarından, İngilizce yine de halkın dilinde yayıldı.

(4) BEDE, Venerable: (673-735) İngiliz tarih ve astronomi bilgini.

Siyasal nedenler yüzünden Norman'larla Sakson'lar birbirlerine daha da yakınla tılar ve Fransa'ya kar ı sava ba layınca Fransız olan her eye kar ı bir tiksinti uyandı. Chaucer'in (5) da yapıtlarında ngilizce'ye sımsıkı sarılı ı bu konuda itici bir güç oldu. Zaman akı ı içinde bu ça «Ortaça ngilizcesi» adını alır.

XVI. Yüzyıl Avrupasında klâsik diller konusu yeniden canlanırken Lâtincenin be enilen bir çe idi olan Norman Fransızcası ngiliz diline yabancı sözcükler getiriyor, matbaanın bulun u ile birlikte yapılan reformlarla Lâtince ve Yunanca'dan da yeni yeni sözcükler kazanılıyordu. Özellikle ça da bilimsel terimler çokluk Yunancadan alınmaktaydı.

Son üçyüz yıl içinde ngiliz halkı yabancı ülkelerle kurdu u ili kiler sonucunda dilini dünyanın her yanma götürerek buralardan aldı ı yabancı köklerden yepyeni sözcükler türetti. Bu arada kazanılan sözcüklerin birço u zamanla dilden atıldıysa da kalanlar dili zenginle tirmeye yaradı.

Büyük çapta Roma ve Lâtin ö eleri ve küçük bir oranda çe itli ba ka kaynaklardan alman sözcüklerle yapısını geli tirip zenginlestirmi olan ngilizce, temelde bir Cermen dili sayılmaktadır. Cermen ve Roma ö elerinin kar ımı ile ngilizce daha bir incelik daha bir anlatım gücü kazanarak gerçek anlamda «Ça da (modern) ngilizce» nin temeli de atılmı oldu. Bu temelde, daha sonra onaltıncı yüzyıl ngiliz yazınının ünlü ozanı Shakespeare (6) 'in de ne denli peki tirici etkisi bulundu unu yadsımamak gerekir.

ngilizce, dünya yüzeyinde gerçekten a irtıcı bir hızla yayılmı tır. Eski ya da ça da hiç bir dil bu denli yaygınla mamı tır. Bugün Büyük Britanya, rlanda, Birle ik, Amerika. Kanada, Avustralya, Yeni Zellanda, Güney Afrika, Pakistan ve Hindistan'ın çe itli bölgelerinde «Ana Dil» ya da «Yasal Dil» olarak kullanılmaktadır. Ayrıca dünyanın birçok ülkesinde de ana dilden sonra bir «ikinci dil» niteli inde konu ulmakta, ö renilmekte, uluslararası bilimsel, ekonomik ve tecimsel ili kilerle, turizmde büyük önem ta imaktadır. Geçirdi i bu a amalar sonucunda, ngilizce, gerçekten bugün

(5) CHAUCER, Geoffrey: (1340-1400) İlk büyük ngiliz ozanı.

(6) SHAKESPEARE, William: (1564-1616) Ünlü ozan, tiyatro yazarı, aktör.

artık sa lam, güçlü bir dil olarak ortaya çıkmı tır. Avrupa dilleri arasında, en çok, «plastic» (biçim verilebilen) bir dil niteli ini ta ıması da ayrıca bir özelliktir. Pek az dilde bulunan üstün bir anlatım gücüne iye olu u, zenginli i, tümce yapısındaki açıklık, onun, bugünkü uygar dünyanın çe itli dilleri arasında ku kusuz en önemli yeri almasına neden olmaktadır.